

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Abhandlungen über Corveyer Geschichtsschreibung

**Backhaus, Johannes
Stentrup, Franz
Bartels, Gerhard**

Münster i.W., 1906

Text

urn:nbn:de:hbz:466:1-33284

Incipit prefacio in translacionem beatissimi pueri et martiris Viti.

Scripturus aliquid iuxta modum possibilitatis nostre de virtutibus, quas misericordia salvatoris et¹ conditoris nostri modernis temporibus dignata est ostendere propter gloriam beati pueri et martiris Viti, primum necessarium duximus, ut ad laudem et gloriam summi opificis verba vertamus, quia,² etsi laudanda est pictura, multo magis pictor. Etsi gratanter navis³ vel quelibet vehicula, que nobis victum vel certe vestimenta⁴ afferunt, suscipiuntur, principales tamen gracias ei, qui transmisit, referimus. Sit igitur⁵ laus summe⁶ ineffabili Trinitati, que notam facere voluit in populis virtutem suam et in omnibus gentibus salutare suum. Glorificet eum omnis creatura⁷, omnis sexus omnisque etas, quia⁸ „omnem hominem vult⁹ salvum facere et ad agnitionem veritatis venire“^a. O conditor et¹⁰ dulcissime Domine! Quis non timebit aut quis non ex totis precordiis suis diliget¹¹ te? Ab inicio¹² et ante secula salutem nostram operatus es, et hoc multipharie multisque modis. Nam postquam nostris meritis in hoc caliginoso carcere¹³ decidimus, nec deserentes te deseruisti, sed stellas, que nobis in nocte iter agentibus viam ostenderent, misisti. Ante oculos namque habemus, nisi forte¹⁴ mortali sompno obdormiverimus¹⁵, Abel, Seth, Enoch, Noe, Abraham ceterosque patriarchas, prophetas, apostolos, martires, confessores, virgines, viduas atque laudabiles monachos. Et quia pigri sumus¹⁶ sequi hos, quos fortes atque laudabiles scriptura teste cognovimus, eciam tua nobis laudabilis providencia occurrit.¹⁷ Attende, oro quicumque es, qui tanta legis vel audis.¹⁸ O quid nos miseri et infelices dicturi sumus¹⁹ in illa die districti examinis, quando pre oculis habemus²⁰ omnes, qui in hoc

¹ (salvatoris et) ² nam ³ naves ⁴ vestimentum ⁵ ergo ⁶ + et
⁷ + sua ⁸ qui ⁹ vult ¹⁰ atque ¹¹ diligit ¹² + enim ¹³ in hunc caliginosum carcerem
¹⁴ (forte) ¹⁵ obdormierimus ¹⁶ simus ¹⁷ occurrat ¹⁸ quae cauta sunt, legis vel audis
¹⁹ O inquam miseri, quid infelices dicturi sumus
²⁰ habebimus

^a 1 Tim. 2, 4.

seculo placuerunt Domino, alii in conjugio, alii in continencia, alii in viduitate, alii in virginitate, alii in senectute, alii in iuventute et, quod est mirabilius, in primeva etate. Nam mirentur, qui volunt, Noe archam inter undas regentem¹, Abraham filium² offerentem, Moysen mare scindentem, Josue solem figentem, ceterosque patriarchas et prophetas miracula facientes, apostolos quoque umbra vel semicincio³ infirmos curantes et⁴ mortuos suscitantes; ego tamen mirari non desino, qualiter vel quomodo fortis in passione, strenuus in reddenda ratione, assiduus in oracione, inflexibilis eciam in patris suasionem existere⁵ potuit athleta Christi, Vitus beatissimus puer et martir. Sed et⁴ hec miranti iam iamque occurrat, Domine, pietas tua. Fecerunt siquidem sancti miracula, sed nullus sine te. Et si nullus sine te, certe tu in omnibus omnimodis⁶. Et in isto hec tua est, Domine, veneranda potestas, hec tuorum certissima fides. Quare⁷ manens inter omnia circumplecteris⁸ omnia, idem manens innovas omnia, nusquam dees et ubique totus es. Agamus igitur indefessas gracias, laudemus et⁹ adoremus eum, qui fecit et refecit¹⁰ nos per infinita secula seculorum¹¹. Amen.

Capitulum primum.

Post salvatoris Christi¹² domini nostri passionem et resurrectionem, post triumphos apostolorum ac¹³ victorias martirum, tandem ipse rex regum et dominus virtutum superatis pacis inimicis pacem ecclesie sue restituit, adeo ut ipsi reges ad tumulos martirum prostrati adorent et gloriosius in frontibus suis crucem domini Jesu¹⁴ Christi quam dyadema regum¹⁵ portare se gaudeant, simulque pro fide atque¹³ statu ecclesie decertare contendant, honore quoque maximo eorum, quos antecessores sui trucidarant, sepulcra ambient¹⁶. Que Christi victoria cum primum apud Romanos tripudiaret, Longobardorum gentem penetravit atque in Francia gloriosius triumphare cepit, Hispanos adiit, Brittannos conclusit, Anglorum gentem subegit, et licet compulsi ipsi Saxones, qui Anglorum socii fuerant, devota¹⁷ mente¹⁸ colla submitunt. Laus igitur¹⁹ soli Christo et gloria inenarrabilis, qui nomen suum usque in terminos universe terre notum fieri voluit.

Qualiter denique ipsi Saxones ad fidem atque¹³ agnitionem veritatis converti potuerint, brevi²⁰ in sequenti annectere huic curavi opusculo.

¹ vagantem ² + suum ³ semicinctio ⁴ (et) ⁵ persistere ⁶ et si
tu in omnimodis et in isto. Haec tua est . . . ⁷ quia ⁸ circumplecteris
⁹ (et) ¹⁰ (et refecit) ¹¹ (seculorum) ¹² igitur ¹³ et ¹⁴ (domini Jesu)
¹⁵ regium ¹⁶ Glad.; ambiunt Weim. ¹⁷ + nunc ¹⁸ (mente) am Raude
¹⁹ ergo ²⁰ breviter

Capitulum secundum.

Eo igitur¹ tempore, quo gloriosus rex Pipinus Francorum regebat imperium, fuit vir venerabilis, Fulradus^{2 a} nomine, qui monasterium beatissimi martiris Dyonisii^b ad regendum sanctorum cetum monachorum susceperat; hic cum magno desiderio estuaret, qualiter beatissimis mártiribus honorem debitum impendere posset³, non⁴ contentus eorum sola amplectere⁵ (!) corpora⁶, quibus sedulum impendebat⁷ officium, sed prefatum principem adiens⁸, petiit⁹, ut eum Romam ire permetteret atque inde sanctorum corpora ad prefatum monasterium aliqua, sicut erat cupidus, transferre posset¹⁰. Quod princeps piissimus libenter accipiens, non solum licenciam dedit, sed et gracias pro tali desiderio retulit. At vero venerabilis abbas strenuos ac devotos sibi adiutores et socios ad hoc peragendum querebat opus. Erat interea vir laicus, sed devotus eiusdem abbatis consanguineus, qui multam habens¹¹ hereditatem ac familiam, sed¹² filium non habebat; unde cogitare cepit, qualiter hereditatem suam Domino dicaret¹³. Audiens vero iam dicti abbatis desiderium, petiit ab eo, ut secum eum ire permetteret; qui votis eius congaudens secum ire permisit¹⁴. Cui cum prefatus vir omne suum desiderium apperuisset¹⁵, divina comitante gracia tale reppererunt consilium, ut corpusculum beatissimi pueri ac sacratissimi martiris Viti a loco, quo positum erat¹⁶, tollerent (!) atque¹⁷ in predio suo diligentissime poneret, ecclesiam quoque eius nomini fabricaret. Que donante¹⁸ Domino omnia complevit. Quo in loco divina largiente clemencia per beati Viti martiris merita multe¹⁹ hactenus ostenduntur virtutes atque²⁰ signa. Prefatus vero abbas transtulit corpora beatorum martirum Allexandri et Ypoliti²¹. Post hec vero cum viri devotissimi, qui²² in prefato monasterio degebant, beati Viti reliquias apud prefatum virum esse didicissent, et qualiter pro Christi nomine sanguinem suum²³ fudisset, in eius passione^c perlegissent, totis viribus hoc agere decreverunt, ut cum reliquorum martirum reliquiis in basilica sancti Dyonisii poneretur²⁴. Sed ille, qui eas transtulerat, omnem hereditatem suam seque cum ipsis reliquiis sancto Dyonisio²⁵ tradi promittens, tandem obtinuit, ut in loco, quo posite erant, eas manere permetterent.

¹ ergo ² Folradus ³ impenderet ⁴ + est ⁵ amplecti ⁶ (corpora)
⁷ exhibebat ⁸ adiit ⁹ petiitque ¹⁰ potnisset ¹¹ habebat ¹² (sed) ¹³ consecraret
¹⁴ praecepit ¹⁵ patefecisset ¹⁶ (erat) ¹⁷ et ¹⁸ + sibi ¹⁹ multa ²⁰ et
²¹ Hippolyti ²² + tum ²³ (suum) ²⁴ Gladb.; poneret Weim. ²⁵ (sancto Dyonisio)

^a Acta SS. Boll. Febr. ^b Saint Denis. ^c Acta SS. Boll. Iun. II. 1020 ff.

Mansit autem in eodem loco corpus beatissimi martiris lxxx annos¹ usque ad annum xxiii piissimi imperatoris Lodewici², octingentesimum xxxvi Dominice incarnationis. Sed priusquam ad hoc, qualiter corpus sancti martiris partibus Saxonie translatum sit, vel qualiter virtutes per eum Dominus in ipso itinere ostendere dignatus est, verba vertamus, dignum duximus, ut de eius monasterii constructione, ubi ad presens quiescere videtur, aliquid breviter dicamus.

Capitulum tercium.

Post obitum namque nobilissimi regis Pipini Karolus, filius eius, regnum Francorum obtinet universum. Cui Dominus tantam³ contulit virtutem atque potenciam, ut non solum Francorum regnum strennue gubernaret, sed eciam multas barbarorum gentes circumquaque gubernaret. Unde factum est, ut gentem Saxoniam, que olim contra Francos rebellabat, non solum suo dominio subegisset, sed et mellifluo Christi nomini dicare⁴ meruisset. Nam et hunc ideo pre omnibus christianis regibus potentissimum in bellis fuisse credimus, quia, quos suo dominio subiugabat, Christi nomini dedicabat. Cum autem requiem prestisset ei⁵ Dominus a compluribus inimicis⁶ suis, convocavit omnes, qui sub dicione eius⁷ erant, maiores, sacerdotes et principes, atque studiosissime quesivit, quomodo veram fidem veramque religionem in universo suo firmaret regno. Quesivit eciam nichilominus sacerdotes bone spei, quos in Saxoniam dirigeret, qui ipsos⁸ Saxones⁹ secundum ecclesiasticam fidem docerent, domos episcoporum atque ecclesias constituerent.

Sed cum omnem ecclesiasticum ordinem in illa regione tradidissent¹⁰, qualiter ibidem monasticam religionem invenire posset¹¹, invenire nequibat¹², nisi tantum, quod illius gentis homines, quos¹³ obsides et captivos tempore conflictionis adduxerat, per monasteria Francorum distribuit, legem quoque sanctam atque monasticam disciplinam institui precepit. Denique, quia in Corbeya monasterio laudabilis eo tempore monachorum habebatur religio, multos inibi eiusmodi¹⁴ viros fore constituit. Erat igitur eodem tempore in prefato monasterio abbas, vir venerabilis meritoque¹⁵ eximius Adalhardus nomine, nobilis¹⁶ genere, sed nobilior fide¹⁷, fervens in¹⁸ disciplina¹⁹, plenus caritate, sapiens in locucione²⁰, studiosus in divina lege et plenus

¹ (lxxx annos) ² + et ad ³ + gratiam ⁴ dedicare ⁵ (ei) ⁶ hostibus
⁷ sua ⁸ eos ⁹ (Saxones) ¹⁰ tradidisset ¹¹ potuisset ¹² nequivit
¹³ (quos) ¹⁴ Glad.; nomini Weim. ¹⁵ meritoremque ¹⁶ Glad.; nobili Weim.
¹⁷ Glad.; feßt Weim. ¹⁸ (in) ¹⁹ + sed ²⁰ + plenus dilectione

discrecione; hic cum esset inter primos¹ palacii atque consiliarios regis, scilicet quia erat consanguineus^a eiusdem, voluntas supradicti regis ei abscondita² minime esse potuit. Sed quia non erat inferior illo devocione, regressus ad monasterium, ab eis, qui ibidem erant a gente Saxonica, sciscitari cepit, si posset illa in patria inveniri locus, ubi monachorum monasterium construi posset convenienter³. E quibus unus⁴ Theodradus⁵ nomine ait: „Scio in patris mei possessione esse locum, ubi ex utraque parte fons vivus⁶ emanat et multum aptus ad hoc opus mihi esse videtur.“ Cuius responsione venerabilis pater delectatus, eum statim illas in partes direxit, ut diligenter rem prolatam investigaret, et utrum pater et reliqui consanguinei hoc assentire⁷ vellent, inquireret. Qui cum isset et patris et matris⁸, avunculi atque patruelis voluntatem cognovisset, reversus ad monasterium, ut hoc fieret,⁹ desiderare potius quam resistere velle nunciavit. Sed iam dicto abbati illo in tempore commissa erat cura maxima, videlicet ut Longobardorum gubernare deberet regnum,^b donec filius Pipini, Bernhardus¹⁰ nomine, cresceret. Nam ipse Pipinus, Karoli regis filius, ante triennii¹¹ tempus obierat, et ideo predictus¹² abbas non potuit¹³ perficere quod cupierat, sicque¹⁴ per sexennii tempus suspensum¹⁵ est opus. Factum est autem, postquam prefatus puer crevit, accepit ei¹⁶ uxorem et constituit eum¹⁷ secundum iussionem principis super omne regnum. Quibus peractis¹⁸ perrexit Romam non solum oracionis causa, sed¹⁹ ut cum²⁰ venerabili viro Leone^c papa conferret de necessitate regia²¹ et plebis. Ubi cum moraretur atque simul de profectu adolescentis gauderent²², subito venit nuncius penigero volatu²³ afferens epistolam nimis luctuosam de morte Karoli imperatoris²⁴. Qua perlecta mestus nimis pater venerabilis illo abscessit de loco, statimque ad monasterium proprium perrexit. Ludewicus autem, qui usquequaque Waschavorum²⁵ tenuit²⁶ regnum, super omne Francorum regnum sublimatus est. Tunc accesserunt ad eum viri pestilentes²⁷ et accusaverunt venerabilem Adalhardum et eiecerunt eum²⁸ de honore suo absque culpa et exiliaverunt²⁹ sine causa. Interea vero Ludewicus imperator, ut Corbeyenses monachi alium de suis abbatem sibi eligerent,

¹ primores ² abscondi ³ rationabiliter ⁴ (unus) ⁵ Thiodradus
⁶ (vivus) ⁷ consentire ⁸ matrisque ⁹ + eos ¹⁰ Bernardus ¹¹ triennium
¹² dictus ¹³ poterat ¹⁴ et ¹⁵ tardatum ¹⁶ (ei) ¹⁷ (eum) ¹⁸ His ita
gestis ¹⁹ + etiam ²⁰ (cum) ²¹ regi ²² gauderet ²³ (penigero volatu)
²⁴ mortem Caroli imperatoris divulgantem luctuosam ²⁵ Vasconum ²⁶ obtinuit
²⁷ dolo iniquitatis pleni ²⁸ illum ²⁹ exilio deputaverunt

^a Adalhard war ein Vetter Karls d. Gr. ^b Vgl. für das Folgende o. S. 57
Anmerk. 4 ^c Leo III. 795—816 ^d Adalhard wurde in das Kloster zum hl.
Philibert auf der Insel Hermoutier verwiesen. Simson, Jahrbücher I, 21

precepit.¹ Illi vero, tandem post² mesticiam consolati, elegerunt sibi eiusdem nominis virum, eque sanctissimum³. Hoc enim ita futurum utrisque heremita⁴ Dei predixerat: quando hii duo unius nominis, eiusdemque propositi anachorite fieri voluerunt et seculi gloriam et occupationes terrenarum rerum⁵ fugientes, Beneventum usque pervenerunt. Hic itaque Adelhardus monasterium ad gubernandum cum suscepisset, satis egit, ut omnia, que prior Adelhardus secundum voluntatem Dei⁶ proposuerat, instanter impletet, scilicet quia eorum semper in bonum una voluntas fuerat et⁷ eosdem, ut⁸ prior, in consilio adiutores habebat, adiunctum⁹ eciam¹⁰ sibi¹¹ venerabilem virum Walonem, qui frater erat prioris Adalhardi et in diebus Karoli imperatoris magne fuerat potestatis, omnibus, qui erant in palacio, venerabilior¹² et in¹³ omni Saxonica provincia prelatus. Sed ut prescivit, quod eum quidam infestare vellent, ut¹⁴ accusarent, portum monasterii peciit, ibique cum multo studio¹⁵ Deo servire decrevit. Hunc prefatus abbas familiarissimum habuit. Interea recordatus ipse abbas, qualem prior Adalhardus habuit¹⁶ voluntatem de constructione monasterii in Saxonie partibus, habuit consilium cum senioribus fratribus et cum hiis, qui ab illis partibus venerunt,¹⁷ ad extremum cum omni congregatione, qualiter ad effectum perduceret¹⁸. Visumque est omnibus iustum esse, ut hanc rem indicarent¹⁹ imperatori, ut cum eius fieret²⁰ voluntate.

Factum est autem²¹ eodem tempore, ut serenissimus imperator Lodewicus²² haberet placitum²³ in Saxonia, in loco qui dicitur Patherbrunna,²⁴ in 2° 25° anno regni sui, incarnationis vero Domini²⁶ octingentesimo sexto decimo²⁷ a. Tunc accessit prefatus abbas ad eum et locutus²⁸ ei cum consilio suadens, ut ad profectum christiane religionis in eadem provincia monachorum monasterium ei construere iuberet. Quod cum piissimus princeps benigne susciperet²⁹, placuit adire³⁰ episcopum, nomine Hathumarum^b, ad cuius dyocesim pertinebat locus, ubi construendum erat monasterium, ut cum eius fieret³¹ voluntate. Sicque factum est, ut ab ea die et deinceps religio monachorum eciam in regione Saxonica succresceret atque proficeret.

¹ iussit ² prae maesticia ³ + et aequè dignum ⁴ quidam eremita
⁵ (rerum) ⁶ + facere ⁷ (et) ⁸ quos ⁹ adiungens ¹⁰ (etiam) ¹¹ + maxime
¹² venerabilis ¹³ (in) ¹⁴ + eum ¹⁵ desiderio ¹⁶ (habuit) ¹⁷ + iniit
¹⁸ qualiter aedes surgere faceret ¹⁹ indicaret ²⁰ + imperio et ²¹ + ergo
²² Ludovicus ²³ palatium ²⁴ Patherbronna ²⁵ secundo ²⁶ Dominicae
²⁷ DCCCXV ²⁸ + est ²⁹ suscepisset ³⁰ accersire ³¹ + imperio et

^a Vgl. v. S. 58 Anmerk. 4 zu S. 57. ^b Hathumar, Bischof von Paderborn † 815.

Eodem die remisit dominus imperator eidem abbati omne servicium, quod ad se pertinebat, ut liberius sanctum opus implere posset. Cepit autem edificare in loco, qui dicitur Hethis^a; ubi cum per sex et eo amplius annos laborassent, nichil proficere potuerunt, nisi quod religio sancta in desertum¹ tradebatur. Nam locus ita erat aridus, ut nec victum nec vestitum² ibi invenire possent³, nisi quantum prefatus abbas a monasterio suo⁴ afferri⁵ faciebat. Augebatur tamen quotidie monachorum numerus ex nobilissimo Saxonum genere, pueri quoque bone indolis nutrieba[n]tur optime. Et licet opibus erant⁶ pauperes, religione tamen sancta pollebant.

Erat eodem tempore Adelbertus⁷, vir religiosus, prefato⁸ in loco prepositus, qui cum gravi estuaretur angustia, eo quod non haberet⁹ ad opus fratrum stipendia, cepit de mutacione loci cogitare, sed ubi vel qualiter, invenire nequibat. Sed cum magna habitatoribus¹⁰ ingrueret necessitas, ad hoc ventum est, ut se in tres dividerent partes cum prioribus singulis. Interim necessitas vertitur¹¹ in¹² voluntatem et¹³ omnes pariter de loci mutacione tractare ceperunt. Affuit interea eis in tanta necessitate positus divina clemencia. Ascendit enim eo tempore¹⁴ in cor regis, ut revocaret venerabilem virum Adalhardum senem, et restituit¹⁵ ei omnem priorem honorem et multo eum amplius, quam unquam fuit¹⁶, sublimavit¹⁷. Qui cum iam dictos monachos in tanta cognovisset esse penuria, cum omni festinacione misit, dans precium, iussitque, ut sicubi inveniretur¹⁸, carra¹⁹ onusta²⁰ et tam²¹ annonam quam boves compararent²², cum²³ festinacione²⁴ fame²⁵ laborantibus²⁵ subvenirent. Post hec accessit ad imperatorem et rogavit, ut daret licenciam querere inter illa loca, que ad se pertinebant, si forte posset²⁶ alicubi in prefata regione locum invenire, ubi monasterium rite fieri posset²⁷. Quod a pio principe²⁸ concessum est. Tunc venerabilis abbas accepta licencia perrexit ad²⁹ partes³⁰ Saxonie una cum Walone fratre suo. Quo cum pervenissent, didicerunt a fratribus, quia erat locus situs super fluvium³¹ Wesara in pago Auguense, qui pertinebat ad villam, cui vocabulum est Uxerri^{32b},

¹ in loco deserto ² vestimentum ³ potuissent ⁴ proprio ⁵ deferri
⁶ essent ⁷ Adalbertus ⁸ ipso ⁹ fratribus deessent stipendia ¹⁰ inhabi-
tantibus ¹¹ implens ¹² (in) ¹³ (et) ¹⁴ (eo tempore) ¹⁵ resti-
tueret ¹⁶ fuerat ¹⁷ sublimaret ¹⁸ invenirentur ¹⁹ carrae ²⁰ oneriferae
²¹ Gladb.; eciam Weim. ²² + et ²³ (cum) ²⁴ festinanter ²⁵ famelicis
²⁶ possit ²⁷ potuisset ²⁸ + statim ²⁹ (ad) ³⁰ partibus ³¹ + vocato
³² Sehr undeutlich geschrieben: Vxheli.

^a Hethi im Sollingwalde, Neuhaus bei Paderborn?
Corveyer Geschichtsschreibung.

^b Hörter
6

quod et antea quidam audierant et idipsum imperatori indicaverant. Ierunt ergo et quidam ex fratribus cum eis et invenerunt locum, quia¹ erat^{1,2} optimus³ et habitacioni monachorum congruus⁴. Tunc inierunt consilium cum episcopis et comitibus et cum nobilissimis viris eiusdem gentis, ut instanter eundem locum excolerent et monasterium ibidem collocarent.

Capitulum quartum.

Venerunt ergo anno octingentesimo XXII⁰⁵ Dominicae incarnationis, sub die octava⁶ ydus Augusti, regnante Ludewico⁷ serenissimo⁸ IX⁰⁹ anno, ad locum memoratum. Circumspectoque ex omni parte et undique circuientes¹⁰, prostrati in oracionem¹¹ decantaverunt psalmos ad hoc officium pertinentes. Et postquam compleverunt letaniam¹² et psalmos¹³ et oracionem, iactaverunt lineam¹⁴, infixerunt paxillos et ceperunt mensurare prius quidem templum, inde¹⁵ habitaciones¹⁵ fratrum. Quod cum¹⁶ peregissent, constituerunt, qui quedam ibi habitacula iniciarent¹⁷, ad propria sunt reversi. Sed primum pecierunt episcopum, ut veniret et locum sanctificaret vexillumque sancte crucis in loco altaris poneret nomenque, ut Corbeya vocaretur, aptaret. Quod factum esse VIII⁰ kalendas Septembris constat et eadem die ceperunt, qui aderant, edificia erigere. Erant tamen pauci numero usque ad diem VI kalendas Octobris. Septimo nanque (!) eiusdem mensis die¹⁸ surrexerunt a loco, quo¹⁹ usquequaque²⁰ habitaverant cum omni suppellectili sua, senes et pueri, et alia die venerunt²¹ ad locum destinatum et celebraverunt missarum solempnia²² cum omni graciaram accione laudantes²³ et benedicentes Dominum²⁴. Sequenti autem anno venit iterum venerabilis abbas et plures ex fratribus cum eo, et convocans²⁵ omnem²⁶ congregacionem²⁶, instruxit eos de omnibus, que ad cultum divinum et religionem sanctam pertinebant, quomodo et²⁷ qualiter, qui scire voluerit, in libello, qui de vita eius editus est, plenius invenire potest. Cum autem appropinquare cerneret diem mortis²⁸ eius²⁹, misit venerabilem³⁰ Walonem ad pallacium³¹, ut talem libertatem et tuicionem ex parte domni imperatoris loci illius³² habitatoribus impetraret, qualem cetera queque sublimia monasteria per Franciam habebant. Quod ille fideliter egit et domnus impera-

¹ (quia erat) ² + huic negotio ³ aptissimum ⁴ congruum ⁵ DCCCXVII
⁶ octavo ⁷ Ludovico ⁸ + Augusto ⁹ XI ¹⁰ circumeuntes ¹¹ oratione
¹² litaniam ¹³ (et psalmos) ¹⁴ + et ¹⁵ deinde habitacionem ¹⁶ enim ¹⁷ initiarunt et
¹⁸ (die) ¹⁹ (quo) ²⁰ ubicunque ²¹ pervenerunt ²² solempnia ²³ + Deum
²⁴ (Dominum) ²⁵ congregans ²⁶ fratres omnes ²⁷ vel ²⁸ obitus ²⁹ sui
³⁰ + virum ³¹ palatium ³² istius

tor benigne concessit^a. Que postquam gesta sunt, iterum cepit cogitare, quem eodem¹ loco patris nomine abbatem preferret, qui secundum voluntatem Dei regere posset monachorum gregem, qui cottidie² augebatur atque crescebat. Erat eo tempore in Corbeyensi monasterio quidam adolescens monachus, qui ex nobilissimo Francorum atque Saxonum genere fuerat³ ortus, nomine⁴ Warinus^b. Hic a tanta⁵ cepit perfectione⁶, ut cum esset iuuenis ac^{7,8} magna potestate preditus⁹, haberetque sibi desponsatam virginem pulchram atque nobilissimam, et iam iamque¹⁰ inter primos pallacii consisteret, elegit potius servire deo eterno quam regi mortali, relictisque omnibus, portum monasterii peciit tulissimum¹¹; hunc venerabilis pater in nova Corbeya iuvenem abbatem facere cogitabat, confidens scilicet de Dei misericordia, ut quia¹² tanta¹² perfectione¹² cepisset, perfectius consummaret. Fratres autem enixius¹³ agebant, ut venerabilem virum¹⁴ Walonem¹⁴ sibi in patrem¹⁵ eligerent. Interim cum iam iamque egressionis sue diem adesse sentiret, misit, ut, quem vellent, eligerent accepta licentia imperatoris. Interim dum electio protelatur, religiosus abbas diem clausit¹⁶ extremum^c. Quo nuncio omnes merore concussi¹⁷, Walo qui tunc ibi electionis gracia morabatur¹⁸, pergit ad pallacium, inde ad proprium¹⁹ monasterium^d, statimque ibi ab omnibus eligitur in abbatem. At²⁰ vero hii, qui in Saxonia habitabant monachi, de electione abbatis sui beate memorie meritis Adalhardi confisi, eligunt^e sibi abbatem dictum virum venerabilem Warinum. Quique proficiebat cottidie et acceptus erat tam Deo quam hominibus.

Hiis itaque gestis post aliquod temporis spacium, accidit quedam disceptatio^f inter Ludewicum imperatorem et principes, qui erant in regno; pro qua in tantum indignacio excrevit principis, ut et Walonem,

¹ eidem ² quotidie ³ (fuerat) ⁴ (nomine) ⁵ tanto ⁶ profectum
⁷ atque ⁸ + in ⁹ praedives ¹⁰ etiamque ¹¹ (tutissimum) ¹² in tantis
perfectionum initiis ¹³ studiosius ¹⁴ Walterum ¹⁵ abbatem ¹⁶ obiit
¹⁷ percussi ¹⁸ + iussus ¹⁹ (proprium) ²⁰ Der Abschnitt von At vero bis
zu dem folgenden At vero ist in der Gladbacher Handschrift ausgelassen worden.

^a Vgl. o. S. 63 Anmerk. 7 ^b Warin soll nach späteren Berichten der Sohn des sächsischen Herzogs Ekbert und der fränkischen hl. Ida gewesen sein. Der Streit über diese Frage kann hier unberührt gelassen werden; jedenfalls ist die obige Nachricht nicht ohne weiteres zu verwerfen ^c 826. 2. Januar ^d Welche Gründe Ludwig veranlaßten, Wala von der Wahl zum Abt auszuschließen, ist nicht ersichtlich, vielleicht lagen sie darin, daß Wala schon damals mit den über das Weiberregiment am Hofe Unzufriedenen in Verbindung stand ^e Warin war Abt zu Corvey von 826 bis 20. Sept. 856. Cat. abb. Corb. Jaffé, Bibl. I. 76 ff. ^f Die erste Empörung der Söhne gegen Ludwig den Frommen. 830—31

quem olym ante omnes dilexerat, in exilium mitteret et Hildwynum, virum eque devotissimum, in Saxonie partibus scilicet in monasterio Corbeya tamquam in exilium collocaret. Interim venerabilis abbas Warinus maiori honore apud imperatorem habebatur. At vero memor, quod¹ sibi commissum erat, scilicet ut inter barbarorum gentem monasterium edificaret, peccit, ut de corporibus sanctorum, quorum plurimi habebantur in Francia, sibi aliquid² transferre in proprium licuisset monasterium, statimque imperator, ut fieret, iussit. Qui cum multum eodem anno laborasset, ut sanctum Victoricum de Ambianis^a civitate transferret, hoc implere nequivit, quia incolae terrae³ hoc graviter ferebant. Tunc reversus⁴ ad propria, multorum tamen sanctorum reliquias secum afferens⁵. Illo⁶ vero in⁷ tempore venerabilis abbas Hildwinus in eodem⁸ monasterio iussu habitabat imperatoris; eratque omnibus carus atque⁹ dilectissimus¹⁰. Quis enim se continere posset ab amore eius, qui Deum summo amabat desiderio et in eius cultura¹¹ erat assiduus? Hic cum cognovisset prefati abbatis et fratrum desiderium, quia volebant ad¹² augmentum christiani cultus aliquem sanctorum in suum transferre monasterium, promisit, quod, si eum¹³ Dominus in honorem recollocaret¹⁴ pristinum, absque ulla¹⁵ retractione aliquem eorum qui sub ditione sua erant, eis daret. Statimque post aliquot dies pristino honori restitutus est. Post hec imperator etiam Warinum venerabilem abbatem ampliavit honore eique monasterium Rasbais^b, cognomento Jerusalem, ad gubernandum tradidit. Tunc accessit ad venerabilem virum Hilduwinum et rogavit eum, ut memor esset promissionis sue et daret ei corpus beatissimi pueri et martiris Viti. Qualiter autem vel quo tempore hoc corpus sancti Viti in Saxoniam translatum sit et in monasterio, quod Corbeya nova dicitur, collocatum, intimare¹⁶ curavimus.

Capitulum quintum

et communiter de miraculis circa ipsum factis.

836 Anno incarnationis Domini¹⁷ nostri Jesu Christi octingentesimo XXXVI°, indictione XIII°, anno autem imperii sacratissimi imperatoris Ludewici XXIII^o¹⁸, Warinus, abbas monasterii Rasbacensis cognomento Jerusalem et¹⁹ monasterii Corbeyensis novi, consulens saluti patrie,

¹ quid	² aliquod	³ + illius	⁴ + est	⁵ ferens	⁶ Eodem
⁷ (in)	⁸ ipso	⁹ et	¹⁰ amabilis	¹¹ cultu	¹² propter
¹⁴ collocaret	¹⁵ (ulla)	¹⁶ subnotare	¹⁷ Dominicae	¹⁸ 22	¹⁹ seu etiam

^a Amiens

^b Rebaïs in der Diözese Meaux

saluti eciam gentis sue¹. ad² exaltacionem³ loci ipsius⁴ ob causam fidei et religionis expetivit a viro religioso et venerabili abbate Hylduwino⁵ monasterii⁶ sancti Dyonisii, ut de sanctis martiribus⁷, quorum corpora in ipso⁸ loco humata quiescebant, aliquem ei ad confirmandam gentis sue tribueret fidem atque deportandi⁹ concederet licenciam. Quam petitionem¹⁰ Hilduwinus abbas cum voluntate et¹¹ licencia piissimi¹² imperatoris Ludewici¹³, consensu eciam episcopi Parisiace¹⁴ urbis ceterorumque nobilium virorum in supradicta¹⁵ dyocesi¹⁵ comorantium, libenter annuens, dedit ei, ut supradictum est¹⁶, corpus sancti pueri et martiris Viti Lucani, qui sub Valeriani¹⁷ et Dyocletiani¹⁸ temporibus passus est¹⁸ et a quodam religioso viro regnante Pypino translatus ab¹⁹ Ytalia in Franciam et in dyocesi Parisiaca²⁰ narratur locatus. Cuius merito²¹ in loco, ubi positum erat²² corpus ipsius multas Dominus virtutes operatus est.

Fertur enim ab incolis loci illius, ubi beatissimi martiris²³ corpus²⁴ quievit, quod a²⁵ tempore, quo ipse in loco eodem positus fuit²⁶, nunquam ibi tempestates aut fulgura novissent²⁷. Hoc corpus sancti Viti cum magna veneracione et testificacione religionis ab Hilduwino venerabili abbate et Warino²⁸ religioso abbate²⁹ in ecclesia sancti Dyonisii coram innumerabili populorum multitudine tam monachorum quam canonicorum, virorum ac mulierum, post peracta die dominico missarum solemnia XIII³⁰ kalendarum Aprilis commendatum ac³¹ traditum est. Suscipiens autem corpus sancti Viti religiosus³² abbas Warinus, habens secum turbam copiosam tam suorum monachorum quam aliorum virorum cum summa veneracione et ornatu atque omni decore ecclesie exiit tam³³ ipse et sui quam³⁴ Hyldewinus abbas cum suis monachis et omnis populus, qui ad diem festum conuenerat, a monasterio sancti Dyonisii iter tendens monasterii (!) Rasbaciensi, cognomento Jerusalem, ubi³⁵ perveniens cum suis omnibus et multa turba³⁶ populi comitante honorifice custodivit ipso in loco corpus sancti Viti martiris usque in diem XII kalendarum Iunii³⁷.

19. März
83621. Mai
836

¹ + et ² (ad) ³ exaltationi ⁴ + monasterii sui, quod Corbeia (nova) dicitur
⁵ Hilduwino und so regelmässig ⁶ Gladb.; monasterio Weim. ⁷ + venerabilibus ⁸ prae-
fato ⁹ afferendi ¹⁰ licentiam ¹¹ atque ¹² (piissimi) ¹³ Ludovici ¹⁴ Parisiaci ¹⁵ in
ipsa urbe ¹⁶ (ut supra dictum est) ¹⁷ Diocletiani et Maximiani ¹⁸ esse ¹⁹ ex
²⁰ Gladb.; Parisiaco Weim. ²¹ meritis ²² fuerat ²³ beatus martyr ²⁴ in corpore
²⁵ + ipso ²⁶ (quo ipse in loco eodem positus fuit) ²⁷ nocuissent ²⁸ ab Hilduwino
venerabili abbati Warino ²⁹ (abbate religioso) ³⁰ + die ³¹ et ³² + vir
³³ (tam) ³⁴ et ³⁵ Quo ³⁶ Gladb.; fest Weim. ³⁷ Julii

Capitulum sextum.

Ceca illuminatur.

Virtutes denique et sanitates¹, quas Dominus meritis et precibus beatissimi martiris Viti, antequam ad memoratum monasterium pervenisset², operatus est, scire cupientibus intimare³ duximus⁴. Igitur factum est, cum egredierentur ex monasterio sancti Dionisii martiris⁵ prefato die dominico et illis iter agentibus multisque ex vicinis locis turbis confluentibus, omnes enim⁶, qui audire et scire⁷ poterant, obviam sancto martiri summa cum festinatione currere contendebant. Cumque ex diversis locis⁸ plurimi convenirent et obviam sancto martiri properarent, accidit, ut quedam mulier, nomine Ermengradis⁹, que oculorum cecitatem¹⁰ gerebat iam ab annis XII, obviam¹¹ procederet. Pre multitudine denique¹² populorum¹³ non valens ad feretrum, in quo sancte reliquie portabantur, accedere virtute, qua quibat, post ipsum pedetemptim¹⁴ cepit currere et Dei misericordiam, ut novit semper, mente et ore non cessabat implorare¹⁵, ut sibi divina clemencia dignaretur succurrere¹⁶ et¹⁷ lumen sibi ablatum reddere. Cernentes autem hoc viri religiosi tam prefatus abbas quam alii, qui simul¹⁸ comitabantur, scilicet¹⁹ quod mulier ceca devote²⁰ post ipsos curreret, ipso in loco cum reliquiis sancti martiris substiterunt²¹ paululum. Et²² ipsa²³ veniens coram innumerabili multitudine populi corruens adoravit. Que mox intervenientibus beati Viti martiris meritis largiente Dei misericordia lumen, quo iam XII annis, ut diximus, caruerat, recepit. Omnibus itaque²⁴ cernentibus simulque gaudentibus sine adminiculo²⁵ alterius usque ad proximam mansionem, que fuit in villa, que²⁶ vocatur²⁷ Mimtriacis²⁸ a prosecuta est. Affuit maritus²⁹ ceterique vicini et cognati, qui cum ipsa totam noctem insonnem in vigiliis et oracionibus ac Dei laudibus duxerunt.

Capitulum septimum.

Manus contracte sanantur.

20. März
836

In crastinum ergo, cum³⁰ iter agerent, divulgatum est hoc per itineris loca et ceperunt undique alacri devocione dextra levaque con-

¹ (et sanitates)	² pervenissent	³ insinuare	⁴ curavimus
⁵ (martiris)	⁶ (enim)	⁷ (et scire)	⁸ Gladb.; feßt Weim.
⁹ Irmgardis	¹⁰ carens usu	¹¹ obvia	¹² autem
¹³ turbae	¹⁴ pedetemptin	¹⁵ invocare	¹⁶ (sucurrere et)
¹⁷ + per martyris sui merita	¹⁸ (simul)	¹⁹ (scilicet)	²⁰ tam anhelanter
²¹ constiterunt	²² Atque	²³ ita	²⁴ namque
²⁵ duce	²⁶ (que)	²⁷ nomine	²⁸ Mintriacus
²⁹ + eius	³⁰ dum		

a Mitry

currere. Inter quos occurrit quedam mulier, Frammuldis¹ nomine, nescientibus omnibus, a cuius manibus ablata fuerat species propria² et facti erant digiti eius curvi ita³, ut mediis palmis fixi viderentur. Ipsa tamen, cum appropinquasset ad feretrum invocato sancti martiris nomine ad sanitatem pristinam sunt manus eius reverse. Sed misella⁴ cum⁵ hoc munus fuisset adepta, sub silencio abscondit⁶, nesciens Deo rependere grates, repedavit ad propria. Sed divina redente sibi⁷ vindicta eadem nocte, ut prius, manus eius arefacte sunt. Tunc illa intempesta nocte surgens marito necessitate cogente, que fuerant gesta, indicavit. Quam vir suus iumento⁸ vehens ad monasterium sancte Crucis, ubi ipsa nocte pro corporis⁹ lassitudine quieverunt cum reliquiis sancti martiris Viti¹⁰, post eos adduxit manifestans omnibus, que ei acciderant^{11 12}. Cum autem appropinquarent Meldis^a civitati¹³ obvius fuit episcopus¹⁴ cum clero multoque populo et abbas¹⁵ cum suis monachis omnibus¹⁶ sancte Crucis monasterio afferentes reliquias cum crucibus et cereis, omnique ornatu ecclesie, suscipientes¹⁷ reliquias sancti martiris, psallentes atque laudes Deo universas¹⁸ agentes, in prefatum portaverunt monasterium. Ubi cum noctem illam in Dei laudibus peregissent¹⁹, mane facto post missarum officia peracta predicta mulier iterum sanitatem²⁰ adepta, veniens ante episcopum coram omni populo cecidit ad pedes eius iam Deo²¹ gratias agens, veniam postulabat de commisso facinore. Post hec sana reversa est ad propria.

Capitulum octavum.

Ceca illuminatur.

Inde recto itinere²² pergentes, cum appropinquarent Rasbacia²³ 21. März
monasterio obviam²⁴ fuerunt monachi cum reliquiis et crucibus, thuribulis²⁵ flagrantibus²⁶ ac cereis omnique, ut dignum erat, decore ornati, canentes ac Deo laudes reddentes illud sanctum corpus suscipientes²⁷, ad prefatum intulerunt monasterium, in Dei laudibus gau-
836

¹ Framhildis ² (species propria) ³ cuius digiti . . . ⁴ misera ⁵ dum
⁶ (abscondit) ⁷ (sibi) ⁸ in iumento ⁹ pro corporum ¹⁰ (Viti)
¹¹ omnia, quae gesta erant cum illa ¹² + His, ut diximus ita se habentibus,
ad iter redeamus ¹³ (civitati) ¹⁴ obvium habent episcopum ¹⁵ populo
abbas ¹⁶ de ¹⁷ + autem ¹⁸ immensas ¹⁹ Ibi cum in laudibus
pernoctassent ²⁰ sanitate ²¹ (Deo) ²² tramite ²³ Gladb., Waracis
Weim. ²⁴ + facti ²⁵ thuribulis accensis, flagrantibus luminaribus,
omnique, ut dignum erat, decore, ornatu canentes atque laudantes Deum . . .
²⁶ fragrantibus Weim. ²⁷ uscipiunt et ad praef. mon. cum laudibus inferunt et ibi . . .

^a Meaux

21. Mai
836 dentes et ibi, ut dictum est, cum veneracione summa custodientes sancti martiris reliquias substiterunt usque in diem XII kalendarum¹ Iunii². Igitur egressi deinde³ de monasterio Ra[s]bais Warinus abbas cum suis omnibus⁴ occurrens recto tramite partibus Saxonie pergentibus, fecerunt mansionem in villa, cui vocabulum est cella Gyssefridi^a, ibique corporum⁵ lassitudinem reficientes, in crastinum post missarum celebracionem affuit quedam mulier, nomine Harwildis⁶, ceca iam ab annis plurimis⁷, que in adventu sancti martiris sana effecta⁸ est atque quoddam itineris spacium secuta, sana deinceps remansit.
22. Mai
836

Capitulum IX.

Due mulieres cece illuminantur.

- 22.—23.
Mai 836 Inde cepto itinere⁹ ad cellam pervenerunt¹⁰ quandam nomine Augia^b, ibique biduo substitentes non minimas per beatum martirem Dominus¹¹ dignatus est ostendere virtutes. Nam¹² due mulieres accesserunt carentes lumine, nomen unius Baltrudis, que ceca fuit annis quinque, et nomen alterius Gerlindis ceca mensibus tribus, que¹³ in eodem loco sanitatem recipere meruerunt.

Capitulum X.

Puer claudus sanatur.

Affuit¹⁴ eciam¹⁵ hoc¹⁶ in loco puerulus, nomine Warinus, annorum fere octo, qui erat ex omni parte claudus¹⁷. Mox ut accessit ad feretrum, ita consolidate sunt bases eius, ut coram omnibus exurgeret et thuribulum pro vespertinali officio cum thymiamate¹⁸ circa altare¹⁹, per totam ecclesiam portare valeret.

Capitulum XI.

Alius puer claudus curatur.

24. Mai
836 Postera²⁰ die iter agentibus in via occurrit quedam mulier, in via ferens in humeris puerum parvulum, ut putabatur annorum V, a²¹ mensibus²² V claudum²³, que, cum non²⁴ valeret cum ipso pre turba accedere ad feretrum, propriis in terram dimisit ab humeris

¹ 12 kalendarum ² Iulii ³ (deinde) ⁴ cum suis omnibus recto
tramite in Saxoniam pergentes ⁵ corporis ⁶ Harmildis ⁷ quinque
⁸ facta ⁹ + pergentes ¹⁰ venerunt ¹¹ Deus ¹² + ibi ¹³ (que
siß meruerunt) ¹⁴ (Affuit) ¹⁵ atque ¹⁶ ipso ¹⁷ et mox
¹⁸ + vespertinali officio ¹⁹ + et ²⁰ Postero ²¹ (a) ²² + vero
²³ fuisse ²⁴ (non)

^a La Celle

^b Dyes

et ingerens se in medium¹ populi, tandem pervenit ad locum², ubi corpus ferebatur beatissimi martiris. Expandensque super ipsum lintheum cepit pro sanitate pueri Dei³ exorare clemenciam simulque sancti martiris flagitare auxilium. Post hec autem, cum reverteretur ad puerum, ipse puer sanus et letus, qui antea⁴ maternis portabatur brachiis, propriis⁵ matri cepit occurrere pedibus.

Capitulum XII.

Alius curatur claudus.

⁶ Illo de loco moventes ceptumque iter tenentes⁷, pervenerunt in villam, que vocatur Alnidus^a ibique nocte illa manserunt. Cum autem in crastinum sol illucesceret rursumque iter pararent, moram illis facientibus atque missarum, ut dignum erat, solemniam ante sancti martyris reliquias celebrantibus, affuit quidam claudus utroque genu plus autem dextero, qui pene natibus herebat⁸; irrumpens turbam, medium sese inseruit virtute, qua valuit, tandemque quomodo potuit ad cancellos altaris, ubi⁹ sanctum celebrabatur officium¹⁰, pervenit. Cum autem unam fere ibidem iacuisset horam expletoque¹¹ divino officio¹² orasset, ceperunt membra eius contremiscere et ipse magno cum gemitu¹³ suspirare atque simul genua diu, videlicet¹⁴ annis viginti, arida proprium in vigorem redire. Cernentibus denique omnibus, quod factum fuerat¹⁵, et diu¹⁶ expectantibus, qualiter e terra surgeret, mox ipse, qui cum duobus venerat sustentatus baculis, propriis temptabat¹⁷ ambulare pedibus. Qui cum rogaretur a circumstantibus, ut pristinos sumeret baculos ipsosque haberet ad¹⁸ adiutorium, cepit cum iuramento spernere ac dicere, quod iam nollet ipsos in usus pristinos attingere eo scilicet, quod iam pleniter in se noverat sancti martiris virtutem perfundere¹⁹ et se firmo gressu, quo voluisset²⁰, pergere. Qua de re cum aliqui, ut solet in hac etate, diffidenciam signi haberent et diligenter inquirerent nomenque ipsius percunctarent²¹, affuerunt plurimi vicini et cognati, qui eum a multo tempore claudum noverant²² et eum²³ asello victum queritantem viderant²⁴. Nomen enim²⁵ ipsius²⁶ erat Rantfredus.

25. Mai
836

¹ medio ² loculum ³ Domini ⁴ ante ⁵ (propriis) ⁶ + Tunc se
⁷ moventes ⁸ cohaerebat ⁹ ubique ¹⁰ (officium) ¹¹ expletaque diu
¹² (divino officio) ¹³ strepitu ¹⁴ scilicet ¹⁵ erat ¹⁶ (diu) ¹⁷ tentabat
¹⁸ in ¹⁹ infundi ²⁰ volebat ²¹ percunctarentur ²² cognoverant ²³ in
²⁴ (viderant) ²⁵ (enim) ²⁶ eius

^a Aulnay aux Blanches.

Capitulum XIII.¹

Due illuminantur cece.

Urgente igitur ipso die itinere, cum perambulassent a loco supradicto quasi miliario X^o et media in via paululum substitissent, occurrerunt due quedam lumine carentes, que statim sanitatem meruerunt.

Capitulum XIII.

Puella ceca illuminatur.

26. Mai
836 A loco² vero illo moventes eum³, cum pervenissent ad mansionem predestinatam ibique nocte illa quievisset, in crastinum transeuntes fluvium, cui vocabulum est Matrona^{4a}, obviam fuit puella parvula, ut putatur⁵ annorum IIII, ceca, que mox, ut accurrit, sanitatem⁶ recipere⁶ meruit.

Capitulum XV.

Mulier ceca et vir illuminantur.

Nec hoc silendum est, quot⁷ ipso die Dominus virtutes meritis et precibus sancti martiris ostendere dignatus est. In villa enim, que vocatur VII Salices^b, cum pro sumendo cibo paululum⁸ ipsa die vel iumentis pabula prebenda substitissent, ipsumque sanctum corpus in ecclesiam misissent, venit quedam mulier, nomine Waldemia ante sanctum martirem ceca annis multis, deprecans Dei clemenciam ibique⁹ illuminata est.

Et homo quidam, nomine Tancharius¹⁰, ipso die similiter est illuminatus illis euntibus.

Capitulum XVI.

Mulier gibba et curva sanatur.

Quo de loco pergentes¹¹ ventum est ad villam, que vocatur Summaharna^{c12}. Inicio vero noctis eiecta¹³ plebe¹³ foris ecclesiam, quia parva erat et populi multitudo magna, remansit quedam mulier, nomine Geruntia, gybba atque curva ab annis XII, ante fores oratorii cum patre proprio et matre. Illis enim astantibus unaque cum ipsa Dei misericordiam implorantibus ac sancti martiris merita exoran-

¹ Dieses Kapitel fehlt in der Gladbacher Handschrift vollständig. ² + illo
³ (eum) ⁴ Gladb.; Naterna Weim. ⁵ putabatur ⁶ oculari ⁷ Nec silendum volo, quantos ⁸ (paululum) ⁹ ibi ¹⁰ Rancharius ¹¹ proficiscentes
¹² + in ¹³ eiectam plebem

a Marne

b Sept Saulx

c Saint Etienne à Urne

tibus¹, mox ipsa corruens iacuit pene exanimis ita, ut pater² et mater eius³ per unam prope horam expectantes eam mortuam affirmarent. At post⁴ quasi reversa in pristino sensu deferunt⁵ eam intro ante altare, ubi sanctum corpus fuerat collocatum; ibi enim tota nocte illa gravem sustinebat⁶ laborem⁷. Diluculo vero post officium matutinale et missarum celebrationem erecta et sana inventa est, que curva venerat et gibba, et simul cum⁸ patre⁹ et matre¹⁰ laudes Deo¹¹ reddens usque ad proximam mansionem prosecuta est.

Capitulum XVII.

Aliud miraculum.

Sed nec hoc silencio pretermittendum est, quod ipse¹² Dominus per servum¹³ suum¹³ ostendere dignatus est. Nam quedam anus de villa supradicta, cum a tergo curreret, fessaque¹⁴ corpore¹⁵ ac¹⁶ marcida ad propria reverti voluisset, licencia quasi non accepta¹⁷ mox figit pedem ac immobilis fere unam horam stans non quivit ad propria repedare. Cum¹⁸ vero temptavit post sanctum ambulare virtute, qua valuit, accurrensque¹⁹ a tergo vociferare²⁰ cepit. Ad cuius clamorem omnes paululum²¹ steterunt ipsaque quasi exanimis, quod contigerat, denudare cepit, sicque²² ²³ ad propria remeavit.

Capitulum XVIII.

Puella parvula contracta sanatur.

Inde iter prosequentes venerunt super litus²⁴ Saxonie^{25a} in villam²⁶, que dicitur sanctum Morulum^{27b} in vigilia diei sancti Penthecostes²⁸, ibidemque²⁹ in crastinum moram facientes diemque³⁰ festum celebrantes simulque etiam corporum³¹ lassitudinem reficientes³², advenit quedam³³, que³⁴ ferebat³⁵ in ulnis puellam parvulam³⁶ unius anni etatem habentem; haec³⁷ contracta³⁸ erat³⁹ genu, ipsoque⁴⁰ in loco sanitatem⁴¹ habere⁴¹ meruit.

27. Mai
836

28.—29.
Mai 836

¹ interpellantibus ² + eius ³ (eius) ⁴ postquam reversa est in
pristinum sensum ⁵ detulerunt ⁶ senserat ⁷ dolorem ⁸ + ea
⁹ pater ¹⁰ mater ¹¹ (Deo) ¹² ipsa die ¹³ sanctum martyrem
¹⁴ + prout ¹⁵ erat ¹⁶ (ac) ¹⁷ facta ¹⁸ Enimvero ¹⁹ + ei
²⁰ vociferari ²¹ paulatim ²² Et sic ²³ + venia concessa ²⁴ littus
²⁵ Weim. u. Gladb. statt Axonae ²⁶ villa ²⁷ Marculum ²⁸ Pentecostes
²⁹ Ibi denique ³⁰ diem ³¹ corporis ³² recreantes ³³ + mulier ³⁴ (quae)
³⁵ ferens ³⁶ + necdum ³⁷ quae ³⁸ contracto ³⁹ debilitabatur
⁴⁰ et ⁴¹ restitui

a Nisne

b Saint-Morel

Capitulum XIX.

Alia puella et due mulieres sanantur.

Alia eciam eodem die affuit¹ puella annorum quinque², que et ipsa debilis erat pedibus et due mulieres, que stare supra³ pedes minime⁴ valebant, sed aut portando aut reptando incedebant⁵ et⁶ unaqueque⁶ ex ipsis manum habebat aridam; ibi⁷ utreque sanitatem taliter⁸ adeptae sunt⁹, ut propriis redirent ad propria pedibus, que ante portabantur¹⁰ alienis. Quis enim non¹¹ miretur in hoc facto¹², quod Dominus per prophetam¹³ de diebus¹⁴ istis¹⁴ loquitur. Ait¹⁵ enim¹⁵: Tunc¹⁶ saliet sicut cervus claudus^a.

Capitulum XX.

Mulier ceca illuminatur.

A loco denique prefato contigit, iter habere per Aquas^{17b} nocteque¹⁸ ibi manere, ubi multitudo magna populorum, virorum ac mulierum, senum et infantium accurrere ceperunt, omnique¹⁹ conatu atque alacri²⁰ vultu²⁰ reliquias sancti martiris in suis humeris gestare cupierunt; inter quos irrupit²¹ mulier quedam, nomine Ydela²²,²³ ceca, que ipsa in nocte ita sanari meruit, ut in²⁴ crastinum²⁵ clare videret²⁶. Grates denique²⁷ inde²⁸ Deo eximias²⁹ omnipotenti reddentes³⁰ ceptum iter agere³¹ ceperunt³¹.

Capitulum XXI.

Cecus illuminatur.

Cumque inde moventes in via pergerent et³² fama virtutesque per plateas, opida³³ et castella divulgate et³⁴ narrate³⁴ fuissent, ceperunt populi undique catervatim magis ac³⁵ magis confluere, quorum impetum ac³⁵ strepitum cecus quidam audiens, tenebras pro luce baiulans nitebatur penetrare turbas plurimas, ut ad sanctas mereretur³⁶ pervenire reliquias. Isdem denique, qui fuerat³⁷, ut ferebatur, annorum cecus XII, mox ut ad feretrum accessit³⁸, videre meruit.

¹ adfuit ² 8 ³ super ⁴ non ⁵ ferebantur ⁶ (et) unaque
⁷ Ubi ⁸ (taliter) ⁹ receperunt ¹⁰ subibant ¹¹ (non) ¹² + illud
¹³ (per prophetam) ¹⁴ de die iudicii ¹⁵ (Ait enim) ¹⁶ tum ¹⁷ Aquis
palatium habere ¹⁸ noctemque ¹⁹ et omni ²⁰ alacritate ²¹ irruit ²² Edela
²³ + a tempore et dimidio caeca ²⁴ (in) ²⁵ mane ²⁶ + omnia
²⁷ itaque ²⁸ (inde) ²⁹ eximie ³⁰ Gladb.; redditas Weim. ³¹ intenderunt
³² (et) ³³ oppida ³⁴ (et narratae) ³⁵ et ³⁶ (mereretur) ³⁷ erat
³⁸ + lucem

a Is. 35, 6

b Machen

Capitulum XXH.

Mulier et adolescens aridam manum habentes curantur.

Eodemque¹ in² loco mulier quedam manum habens aridam sanari meruit.

Igitur post dies aliquot³ regnum Saxonum⁴ introeuntes ac recto calle gradientes veniunt in villam, que Sozat^{5 a} vocatur, ubi multam⁶ Saxonum falangam⁷ obviam habuerunt adeo, ut incredibilis videretur exercitus⁸ utriusque sexus. Quis⁹ enim ibi non fleret pre gaudio, aut quis non exultaret ob¹⁰ tam pulcherrimo¹¹ et devotissimo¹¹ populo¹¹? Tales enim¹² comites habentes apud villam predictam nocte¹³ una¹³ quieverunt. Ibique quidam adolescens cum matre interfuit, qui manum a nativitate aridam habebat, qui¹⁴ statim, ut cepit implorare Omnipotentis auxilium et sancti martiris flagitare¹⁵ subsidium¹⁶, sanam habere¹⁷, ut alteram, meruit¹⁸ manum¹⁹.

Anfangs
Juni 836

Capitulum XXIII.

Mutus et mulier debilis sanantur.

²⁰ Ipso eciam²¹ loco repertus est quidam, cui omnis potestas loquendi ablata est, qui ita²² sanitatem adeptus est, ut ab omnibus, qui ibidem²³ ad presens²³ aderant, audiretur plane²⁴ et²⁴ recte²⁵ loqui²⁶.

Mulier²⁶ quoque debilis pedibus ipsa nocte sanitati restituta est²⁶.

Capitulum XXIII.

Mulier brachium dextrum habens contractum curatur.

Predictam denique²⁷ villam relinquentes venerunt ad aliam, cui nomen est Brechal^{28 b}; ubi multitudo magna populi adunata²⁹ est. Plurimi³⁰ eciam affuerunt³¹ debiles et infirmi, qui cupidi erant sanitatem³² mereri³². Inter quos cum quedam mulier affuisset³³, que habebat dextrum brachium ita contractum ab annis IX³⁴, ut nec os nec

¹ Eodem ² quoque ³ aliquod ⁴ Saxonicum ⁵ Sosa Gladb.; Sazat Weim.
⁶ maximam ⁷ multitudinem ⁸ numerus ⁹ Gladb.; Qui Weim. ¹⁰ pro
¹¹ devotae susceptionis occursum ¹² + et tantos ¹³ noctem unam ¹⁴ (qui)
¹⁵ (flagitare) ¹⁶ + statim ¹⁷ habuit ¹⁸ (meruit) ¹⁹ (manum) ²⁰ + in
²¹ enim ²² tantam ²³ (ibidem ad praesens) ²⁴ (plane et) ²⁵ rectissime
²⁶ resonare verba. Et mulieris cuiusdam debiles pedes ipsa nocte naturali usui restituti sunt ²⁷ tandem ²⁸ Brechal ²⁹ advenit ³⁰ Plures
³¹ aderant ³² ab infirmitatum vinculis solvi ³³ advenisset ³⁴ 8

a Coest

b Bräfel

caput attingere posset nec ullo¹ usui apta² esset, antequam ad feretrum accessisset, nervi³ ceperunt paulatim excrescere⁴ ac⁵ vene, que fuerant aride, sanguine repleti, cernentibus plurimis⁶ ita sana⁷ facta⁸ est, ut nullum signum curvacionis⁹ remaneret¹⁰. Qua de re, dum dubitacio afferetur¹¹, testes eciam quererentur, inventi sunt plurimi, et vicini et cognati, domna eciam ipsius mulieris in presencia¹² affuit.

Capitulum XXV.

Alia mulier debilis X annis curatur¹³.

Ipsa in loco ipsaque nocte¹⁴ alia curata est¹⁵ mulier que adeo erat debilitata annis iam decem, ut, si quando de loco ad locum ire vellet, aut iumento veheretur aut manibus¹⁶ pro pedibus uteretur. Que sicut dictum est, ita¹⁷ curata est¹⁸, ut adminiculo¹⁹ in ambulando non indigeret.

Capitulum XXVI.

Puella manum contractam habens sanatur. Muto loquela restituitur etc.

Puella²⁰ parvula a nativitate manum habens²¹ contractam curata est.

²²Muto cuidam loquela restituta est.

Hactenus que narrantur et alia quam plurima, que oculis comperimus²³ plurimisque²⁴ testibus affirmantibus requisivimus, per spacium itineris dierum scilicet XX^a per beatissimum martyrem Vitum in via gesta sunt.

Capitulum XXVII.

Claudus curatur. Adolescens contractus sanatur.

Tandem igitur²⁵ Christo propicio finito cepto itinere monasterium, quod Corbeya nova dicitur, multitudine populi utriusque sexus de nobilissimo Saxonum genere nobiscum comitante pervenimus pridie ante vigiliam sancti Viti, quod est ydus Iunias, ubi ipsum sanctissimum corpus in loco congruo, ut est dignum, collocatum et positum est. Ibi summa et ineffabilis Trinitas ad confirmandam et corroborandam²⁶ gentis ipsius fidem multas virtutes et sanitates operare²⁷ dignata est.

13. Juni
836

¹ ulli ² aptus ³ Gladb.; fehlt Weim. ⁴ relaxari ⁵ (ac)
⁶ pluribus ⁷ sanum ⁸ factum ⁹ + in eo ¹⁰ appareret ¹¹ dubitarent
¹² (in presencia) ¹³ curvatur Weim. und so öfter; ¹⁴ + etiam ¹⁵ + alia
¹⁶ + versa vice ¹⁷ (ita) ¹⁸ curabatur ¹⁹ + alterius ²⁰ + etiam
²¹ + aridam et ²² (et) ²³ perspeximus ²⁴ et probatis ²⁵ ergo
²⁶ roborandam ²⁷ operari

^a Die Berechnung ist ungenau, selbst wenn der längere Aufenthalt in Rebas in Betracht gezogen wird.

Fit enim ipso in loco conventus magnus magna cum devocione atque¹ alacritate adeo, ut per miliarium et eo amplius in circuitu² monasterii tabernali³ nobilium virorum ac mulierum replerentur campi atque⁴ agri, qui ex omni⁵ regno⁵ Saxonum⁶ propter religionem et reverenciam beatissimi martyris Viti aliorumque sanctorum martyrum reliquias in ipso loco habencium⁷ convenerant. Inter ipsam denique multitudinem tam devotissime⁸ et humiliter⁹ concurrentium nullum ibi¹⁰ verbum turpe auditur, nullus iocus aut scurrilitas¹¹ invenitur, sed die noctuque laudes Deo et grates referuntur¹², semper in ore eorum¹³ kyrieleyson habetur¹⁴. Choros denique¹⁵ seorsum¹⁶ viri¹⁶, seorsum femine ducentes per totam noctem in circuitu ecclesie sine defectu¹⁷ et¹⁸ intermissione vigiliis agentes semperque¹⁹ kyrieleyson in ore²⁰ habentes²¹. Igitur, ut superius dictum est, ad confirmandam populi fidem tam²² devote²³ concurrentium²⁴ in ipsa vigiliarum nocte quedam signa et sanitates²⁵ hominum²⁶, ut creditur²⁷ beati²⁸ martyris²⁹ Viti meritis³⁰, Dominus ostendere dignatus est. Nam quidam claudus³¹ a nativitate inter innumerabilem multitudinem accedens pro³² foribus ecclesie mox, ut cepit invocare omnipotentis Dei misericordiam, ab³³ omnibus³⁴ circumstantibus visus³⁵ est ita factus sanus, ut firmus³⁶ supra pedes staret.

Adolescens eciam³⁷ quidam, Theodericus nomine, qui a matre³⁸ propriis³⁹ humeris ipso in loco⁴⁰ allatus⁴¹ est⁴² utroque genu contractus, ipsa in nocte sanitatem adipisci⁴³ meruit⁴⁴ et ab⁴⁵ ipso loco postea⁴⁶ minimo⁴⁷ recessit.

Capitulum XXVIII.

Plures curantur.

In crastinum vero, quod est XVII kalendas Junii inter missarum^{14. Juni} solemniam quidam homo claudus ita, ut nullam⁴⁸ eundi⁴⁹ haberet facultatem, gressum⁵⁰, sanus factus⁵¹, est inventus. 836

¹ et ² per circuitum ³ tabernaculis ⁴ et ⁵ omnibus partibus ⁶ Saxoniae
⁷ subsistentium ⁸ devote ⁹ (et humiliter) ¹⁰ (ibi) ¹¹ simultas ¹² rependuntur
¹³ ipsorum ¹⁴ conclamatur ¹⁵ (denique) ¹⁶ (seorsum viri) ¹⁷ (defectu)
¹⁸ (et) ¹⁹ semper ²⁰ (in ore) ²¹ frequentant ²² tanti ²³ (devote)
²⁴ concurrentis ²⁵ miracula insignia ²⁶ (hominum) ²⁷ (ut
creditur) ²⁸ dilecti ²⁹ per merita ³⁰ sui + ³¹ homo ³² prae
³³ coram ³⁴ + astantibus et ³⁵ (visus) ³⁶ solide ³⁷ quoque
³⁸ maternis ³⁹ (propriis) ⁴⁰ in ipsum locum ⁴¹ deportatus ⁴² et
⁴³ pedum officia ⁴⁴ promeruit ⁴⁵ in ⁴⁶ remanens ⁴⁷ non ⁴⁸ Gladb.;
nullum Weim. ⁴⁹ gradiendi ⁵⁰ (gressum) ⁵¹ (factus)

Et mulier quedam ceca¹ ipsa hora illuminata est.

Et cuidam parvulo muto loquela³ restituta est⁴.

Inter cecos vero et claudos exceptis his, qui eo die sanitatem coram innumerabili⁵ populo⁶ utriusque sexus, qui ad solemnitatem beatissimi⁷ martiris⁸ undique convenerant, fuere XI⁹.

Capitulum XXIX.

Puella ceca illuminatur. Alia surda et muta curatur etc.

Ipsaque die¹⁰ vespertinali officio peracto iam iamque nocte appropinquante¹¹, cum in Dei laudibus pro beneficiis a Deo sibi collatis¹², qui aderant, exultarent atque Deo laudes immensas redderent, repente affuit quedam puella parvula in medium adducta, que annis¹³ sex lumine fuerat privata, que ipsa hora sanari meruit¹⁴ ita, ut clare videret omnia.

Sed et¹⁵ ipsa hora alia puella muta et surda loquelam et auditum recipere meruit.

Ac¹⁶ vero post hec¹⁷, ut¹⁸ divulgata sunt et in omni regione manifestata¹⁹, ceperunt magis ac²⁰ magis²¹ concurrere tam nobiles quam ignobiles, divites ac pauperes, sani atque infirmi intantum, ut nullus²² remansisse²³ putaretur in omni illa provincia, qui non illuc²⁴ gracia orandi veniret²⁵ sive venisset²⁶.

Capitulum XXX.

Navis occurrit indigentibus.

Sed et hoc²⁷ miraculum, quod cunctipotens Deus per suam gratuitam²⁸ misericordiam hoc²⁹ in tempore per creaturam insensibilem ostendere dignatus est³⁰ silencio premendum minime³¹ iudicavi.³² Nam quodam³³ die, cum multitudo populi eodem desiderio atque eadem devocione, ut priores, ad memoratum properarent³⁴ locum et³⁵ ad portum fluminis, cuius Wyssera³⁶ est vocabulum, advenirent, accidit, ut navis, que³⁷ ad hoc opus destinata erat, ex parte altera fluminis sine gubernatoribus³⁸ fixa staret. At hii, qui transire cupie-

¹ (caeca) ² + in ³ organa vocis ⁴ reddita sunt ⁵ (innu-
merabili) ⁶ multitudine ⁷ fortissimi ⁸ agonistae ⁹ undecim
¹⁰ Ipso vero die ¹¹ propinquante ¹² concessis ¹³ + fere ¹⁴ ipso
momento ita illuminabatur ¹⁵ + in ¹⁶ At ¹⁷ postquam ¹⁸ (ut) ¹⁹ diffamata
²⁰ et ²¹ + undique ²² + domi ²³ mansisse ²⁴ (illuc) ²⁵ venisset
²⁶ (sive venisset) ²⁷ aliud ²⁸ gratuitatem ²⁹ ipso ³⁰ + sub ³¹ pretereundum
non ³² decrevi ³³ quadam ³⁴ dum cum multitudine sub desiderio prioris
populi ac devotione vulgus ad memoratum locum properaret ³⁵ ac ³⁶ Wesera
³⁷ (quae ad hoc opus destinata erat) ³⁸ gubernatore

bant et navim ex altera parte fluminis¹ conspiciabant et, neminem adesse² cernerent, qui ipsam³ de loco moveret et⁴ ad eos usque perduceret⁴, ceperunt cogitare⁵, qualiter eam habere possent⁶. Interim dum ista⁷ aguntur et cogitantur, repente navis mota est a loco suo⁸, in quo fixa fuerat⁹ et paulatim natando sine gubernatore¹⁰ et ventorum impulsu, quia celum valde erat serenum¹¹, sponte propria¹² ad eos, qui¹³ transire cupiebant¹³, pervenit. Illi autem acceptam transierunt fluvium. Quod¹⁴ Domini providencia credimus esse factum et meritis beatissimi martyris Viti¹⁴.

Capitulum XXXI.

Puer brachium habens contractum curatur. Claudus sanatur.

Post hec decrescente tempore et populi devocione magis ac¹⁵ magis succrescente vigilia¹⁶ sancti Johannis Baptiste¹⁷, que sequitur¹⁸ in proximo sancti martiris celebrati¹⁹ solemnitatem, puer quidam, ut putatur annorum trium²⁰, adveniens ante reliquias sancti martiris, brachium habens contractum, qui²¹ diu orans, ut valuit, oracione peracta²² ita²³ sanus factus²⁴ est, ut²⁵ nullam lesionem habere videretur.

23. Juni
836

In crastinum vero vespertinale officium celebrantibus interfuit²⁶ quidam claudus, qui ad gradiendum nullam habebat corporis potestatem²⁷ nisi cum duobus baculis²⁸, sicque sanus in eadem hora reditus²⁹ est, ut deinceps istis minime indigeret³⁰.

24. Juni
836

Capitulum XXXII.

Mulier ceca illuminatur. Claudus sanatur. Puella contracta curatur.

Deinde procedente tempore natalique³¹ apostolorum Petri et Pauli prosequente³², adveniens³³ mulier proprio carens lumine ab annis V eodem in loco munus recepit amissum.

29. Juni
836

Succedente³⁴ proximo die dominico³⁵ claudus et puella parvula utroque genu contracto et gybba sanitatis³⁶ donum adepti, ineffabili leticia sunt repleti³⁷.

2. Juli
836

¹ (fluminis) ² affore ³ eam ⁴ (et ad bis perduceret) ⁵ cogitabant
⁶ exquirerent ⁷ haec ⁸ (suo) ⁹ erat ¹⁰ remige ¹¹ licet coelum serenum
esset ¹² (propria) ¹³ ad eos recto tramite pervenit ¹⁴ (Quod bis Viti)
¹⁵ et ¹⁶ in gloriam ¹⁷ (Baptiste) ¹⁸ subsequitur ¹⁹ celebrantes
²⁰ sex ²¹ (qui) ²² post diutinam orationem prout valuit peractam ²³ (ita)
²⁴ inventus ²⁵ (ut bis videretur) ²⁶ aderat ²⁷ qui nullam gradiendi
habuit valetudinem ²⁸ + sustentaretur ²⁹ inventus ³⁰ acsi nunquam claudicaret
³¹ natalitiisque ³² prosequentibus ³³ + quaedam ³⁴ Mox subsequenti
³⁵ + quidam ³⁶ salutis ³⁷ reversi ³⁸ Hier fügt die Gladbacher Handschrift folgende weitere Wunderberichte ein:

Corveyer Geschichtsschreibung.

Non post multo tempore erat quaedam matrona nomine Hogardis, commorans in pago qui vocatur Lainga^a, et vir eius nomine Wigo ex nobili progenie, miserabiliter debilitata et contracta ex omni parte membrorum ab annis 4, quae ire nullo modo poterat, nisi manibus servulorum sustentaretur aut aliquo vehiculo duceretur. Haec cum audisset fanam virtutum, quas Dominus meritis beati martyris operari dignatus est, iussit sibi carrucam, sicut mos est in illa regione, iungi, ascendensque, nostrum adiit monasterium, implorans et flagitans Dei et sancti martyris auxilium. Qui (!) cum noctem insomnem prae nimia gravitudine corporis pertransire non quivisset et matutinali tempore gravi sopore opprimeretur, astitit ei per visum in similitudine iuvenis, dicens ei: „Quare dormis? Surge! Nonne audis, quantae laudes in ecclesia Deo solvuntur?“ Tunc illa statim timore percussa, rapido cursu pervenit ad ecclesiam ita sana, ut nullius egeret sustentatione, quae venerat sedens in carruca, ibique curata post aliquot dies ad propria reversa est.

15. Juni
837 Vertente ergo dehinc anni curriculo celebritateque sancti Viti iterum recurrente, quidam nostrae familiae habebat filiam, cuius manus sinistra ariditate in tantum detenta erat, ut ad nullum opus necessarium eam movere posset, quam inter multitudinem populi ita sanam vidimus, ut nullum crederetur habuisse malum. Post haec iterato die, in quo octavas martyris celebravimus, affuerunt duae mulieres de villa cui vocabulum est Ercnibergi:^b una ex eis muta, quae paululum balbutire videbatur, altera utrisque pedibus contracta. Muta quidem vocabatur Thietburgh, altera autem Autburgh, quae utraeque sanitatis curatae medicamine, incolumes ad propria sunt reversae.

Capitulum XXXIII.

Lampades confracte resolidantur.

23. Juni
837 Vigilia¹ siquidem nativitatis sancti Johannis Baptiste, quae prefatam sequitur celebritatem, quoddam nobis novum in presenciarum accidit miraculum, quod vetustissimum est iam per precedentium patrum¹. Nam cum ex more ad vigiliarum surrexissemus officium celebrandum atque solito lucerne ecclesie illuminarent², accidit, ut crucicula³ in medio ecclesie appensa, in qua V vitree lam-

¹ In futura quoque sancti Johannis Baptistae vigilia quoddam nobis novum accidit miraculum, vetustissimis simile signis praecedentium patrum ² illuminarentur ³ craticula

^a Leinegau ^b Arfenberg, Nr. Nienburg in Hannover; vergl. Horgeweg, W. II. B. VI Nr. 352, 353, 842, 1624.

pades videntur¹ dependere², trahente custode rupto³ fune ab alto in ymo oleo fuso sunt dimerse. Quod cum his, qui aderant, nulli dubium foret, quia confracte fuissent⁴, accurrens custos ecclesie, Antgarius nomine, ferens manu concham ecream, volens, antequam populi multitudo, que prope ibi aderat⁵, irrumperet, colligere fragmenta et oleum, si quivisset, arripiens cum⁶ utraque manu vitrum, posuit⁷ cum magno strepitu⁸ in vas ereum, nullam iam habens fiduciam⁹ utendi eis¹⁰ amplius in¹¹ usu¹² pristino. Quod¹³ cum ita in secretario posuisset¹⁴, postera die ita integre sunt invente, ut nullum fracture signum in eis¹⁵ appareret¹⁶.

Capitulum XXXIII.

Monachus infirmus sanatur. Abbas obiurgatur.

Quidam monachus Corbeyensis, Alfricus^a nomine, acriter paciebatur emigraneam in capite, et quamvis medicorum cura visitaretur, tamen intantum infirmabatur, ut desperaretur. Casu autem accidit, quod fratres eum solum iacere reliquerunt, tunc e cloaca vidit VII demones teterrimos procedere, sex eorum singuli portabant in manibus VI libros, id est XXXVI, septimus vero immense magnitudinis volumen gestabat. Hic legebat coram infirmo omnia mala sua, que fecit ab infancia sua cogitando, loquendo, operando usque in illam horam. Preciosus vero martyr Vitus veste fulgida, vultu angelico conspicuus de monasterio venit et cellam egri intravit et demoni fugam manu indixit, egro manum imponens benedixit et eum sanum surgere iussit, per quem Gotscalco abbati suo hec mandavit: „Pro vero tibi assero, si amplius mihi inobediens fueris, a Deo contempneris, et te adhuc vivente alium dominum in tua sede videbis“; moxque sanctus Vitus disparuit. Hec autem intimata abbati predicto per egrotantem monachum negligens postea persensit. Nam eo adhuc 900 vivente superpositus est venerabilis abbas Bo[v]o⁷, vir omni laude dignissimus. Hec in cronica de quinque regibus^b.

¹ (videntur) ² dependebant ³ funis rumperetur et effuso oleo omnes in pavementum dispergerentur ⁴ Quas cum astantes fractas non dubitarent
⁵ quae ad fores pulsabat ⁶ (cum) ⁷ proiecit ⁸ crepitu ⁹ spem
¹⁰ eas ¹¹ ad ¹² usum pristinum ¹³ Quae ¹⁴ reposuit ¹⁵ (in eis)
¹⁶ Die beiden letzten Kapitel fehlen in der Gladbacher Handschrift. ¹⁷ Boto Weim.

^a trat unter Abt Abo (877–879) ein; Jaffé Mon. Corb. S. 58
 hronic on lib. IV cap. 72

^b Thietmari

Capitulum XXXV et ultimum.**Demoniacus surdus et mutus curatur.**

Vir quidam de Thuringia, a demonio correptus, surdus et mutus effectus, cum parentes eius et cognati venissent eum ducere ad monasterium Corbeyense, sensui et saluti redditus, quantum possent patroni eiusdem loci apud Deum experti sunt.

Explicit translacio beatissimi pueri et martiris Viti cum miraculis.